

Grupla Psikolojik Danışma Sürecinde Grubun Gelişim Evrelerine Kültürel Bir Bakış

A Cultural Glance to Developmental Stages in Group Counseling

Dilek Yelda Kağncı

*Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Ana Bilim
Dalı, Türkiye
yelda.kagnici@ege.edu.tr*

Zeynep Cihangir Çankaya

*Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Ana Bilim
Dalı, Türkiye
zeynep.cankaya.cihangir@ege.edu.tr*

Burcu Pamukçu

*Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Ana Bilim
Dalı, Türkiye
burcu.pamukcu@ege.edu.tr*

ÖZ

Psikolojik danışma gruplarının başlangıç, geçiş, eylem ve sonlandırma olmak üzere dört evrede ele alındığı görülmektedir. Bu çalışmada alanyazında var olan temel grup evrelerinin kültürümüzde geçerliliğinin olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma eğitim grupları ile gerçekleştirildiği için, araştırmanın alt amacı ise eğitim gruplarında yürütülen grupla psikolojik danışma süreçlerini etkileyen faktörleri ortaya koymaktır. Bu çalışmada karma araştırma desenlerinden ardışık açıklayıcı desen kullanılmıştır. Araştırma 2015-2016 Öğretim Yılı Bahar Yarıyılında Türkiye'nin batısında bulunan bir üniversitenin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programı'nda yer alan "Grupla Psikolojik Danışma" dersi kapsamında oluşturulan yaşantı gruplarında liderlik yapan dört öğretim elemanı ile yürütülmüştür. Araştırmanın nicel verileri her grupla psikolojik danışma oturumunun sonunda araştırmacılar tarafından geliştirilen işaretleme listelerinin grup liderleri tarafından doldurulması yoluyla elde edilmiştir. Araştırmanın nitel verileri ise dört grup lideri ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılan bireysel görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Araştırmanın nicel bulguları, dört psikolojik danışma grubunun da başlangıç aşamasında yer alan maddelere ilişkin puan ortalamalarının ilk oturumlarda, sonlandırma aşamasında yer alan maddelere ilişkin puan ortalamalarının son oturumlarda, eylem aşamasında yer alan maddelere ilişkin puan ortalamalarının oturumların çoğunda ve geçiş aşamasında yer alan maddelere ilişkin puan ortalamalarının ise az sayıda oturumda yüksek olduğunu göstermiştir. Araştırmanın nitel bulgularına göre ise başlangıç, eylem ve sonlandırma evrelerinin özelliklerinin grup liderleri tarafından gözlemlendiği, ancak geçiş evresinin özelliklerinin tüm grup liderleri tarafından gözlemlenmediği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Grupla psikolojik danışma, Grupla psikolojik danışma evreleri, Kültür, Eğitim grupları, Psikolojik danışman eğitimi

ABSTRACT

In counseling groups there are four developmental stages; initial stage, transition stage, working stage and termination stage. In the present study validity of these stages for Turkish culture was examined. Since the study was conducted with training groups, the subgoal of the study was to exhibit the factors effecting group counseling processes. In the study sequential explanatory design, a mixed research method was used. The study was conducted with four group leaders who lead experiential groups within group counseling course in a guidance and counseling undergraduate program of a state university located in western Turkey. Quantitative data was collected by a checklist completed by group leaders following each group session. The

Geliş Tarihi/Received

09 Mart/March 2017

Kabul Tarihi/Accepted

01 Ekim/October 2017

Elektronik Yayın Tarihi/Online Published

14 Kasım/November 2017

qualitative data was collected by interviews conducted with each group leader. According to the quantitative findings, item scores in the initial and termination stages were high, item scores in the working stage were high in most of the sessions and item scores in the transition stage was high only in a few sessions. According to the qualitative data, although characteristics of initial, working and termination stages were observed by all the group leaders, transition stage's characteristics were not.

Keywords: Counseling groups, Group counseling stages, Culture, Training groups, Counselor education

GİRİŞ

Bireyler yaşamlarını devam ettirebilmek, temel güven ve bağlılık duygularını yaşayabilmek için bir gruba dâhil olma ihtiyacı içindedirler. İhtiyaç duyulan güven ve bağlılık ise terapötik olan tüm gruplarda görülmektedir. Bu ihtiyaçların temel alındığı psikolojik danışma grupları, grup üyelerinin bir psikolojik danışman eşliğinde birbirlerine yardım etmek için bir araya geldikleri gruplardır. Psikolojik danışma gruplarında güven, olumlu kabul, saygı, saydamlık ve iletişim gibi faktörler öne çıkmaktadır (Trotzer, 2006; Vander Kolk, 1985).

İlgili alanyazın incelendiğinde, psikolojik danışma gruplarının genel olarak kabul gören başlangıç, geçiş, eylem ve sonlandırma olmak üzere dört evrede ele alındığı görülmektedir (Corey, 1995; Corey ve Corey, 2002; Vander Kolk, 1985). Yalom (1995) grupların, amaçların belirlendiği ve yapılandırmanın yer aldığı oryantasyon sürecinden başlayarak çatışmaların yaşandığı, ardından da grupta bir harmoninin ve grup birlikteliğinin oluştuğu, son olarak derinlemesine kişisel ve kişilerarası irdelemelerin yer aldığı bir gelişim sürecinden geçtiğini ifade etmektedir. Naar (1993) ise, grupta psikolojik danışmanın amaçlarını süreci tanımlayacak biçimde gittikçe artan bir bilinçlenme (farkına varma), bütünleşme ve yeni davranışların denenmesi olmak üzere üç temele dayandırmıştır. Tuckman (1965) ise, grubun gelişimsel aşamalarını, test etme ve bağlılık, grup içi çatışmalar, grup birliğinin gelişimi ve amaca yönelik çalışmayı içerecek şekilde dört aşamada tanımlamıştır (aktaran Tuckman ve Jensen, 1977).

Bu belirtilen yapıyla beraber her grupta psikolojik danışma sürecinin de tıpkı bireyler gibi kendine özgü olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla gruplar da tıpkı bireyler gibi içlerinde farklı dinamikler barındırmaktadırlar. Tüm farklılıklarına rağmen terapötik güçlerden oluşmaları bakımından da ortak bir noktada buluşmaktadırlar (Naar, 1993). Grup üyeleri arasındaki etkileşim basit bir şekilde ortaya çıkıyor gibi görünse de, bu etkileşimler grup içerisinde ortaya çıkan davranışları ve sonuçları etkileyen karmaşık sosyal süreçlerdir. Grup dinamikleri ise, bu etkileşimleri içermektedir (Gladding, 1994). Diğer bir ifadeyle grup üyeleri arasındaki etkileşimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan güçler grup dinamiklerini oluşturmaktadır (Toseland ve Rivas, 2005). Grup oturumlarında üyelerin birbirleriyle çok fazla etkileşimde bulunması yoluyla bireyler arası örüntülerle ilgili gözle görünür miktarda veri ortaya çıkmaktadır (Yalom, 2002).

Kişilerarası etkileşimleri, davranış örüntülerini kültürden bağımsız olarak ele almak mümkün olmamaktadır. Umucu ve Voltan Acar'ın (2011) belirttiği gibi kültür insanın içinde yaşadığı toplum yani bireyin sosyal makrokozmosu hakkında bilgi vermektedir. Kültürler bireyci ve toplulukçu kültürler olarak sınıflandırıldığında; bireyci kültürlerde bireylerin ayrışıklık ve özerklik gereksinimlerinin baskın olduğu, kişisel amaçların, grup amaçlarından önce geldiği, davranışların yarar/zarar kapsamında ele alındığı ve başkalarıyla çatışmanın olağan görüldüğü söylenebilir. Toplulukçu kültürlerde ise, bireyler benliklerini, içinde bulunduğu grupta tanımlanmakta, grup amaçları bireysel amaçlardan daha önce gelmekte, bireylerin davranışları grubun istekleri ve normları tarafından belirlenmektedir. Çatışma hoş görülmemekte, grup içi uyum önem taşımaktadır. İtaate dayalı sosyalleşme, sosyal destek ve karşılıklı ilişkililik görülmektedir (Triandis, McCusker ve Hui, 1990). Kağıtçıbaşı (2000) toplulukçu kültürleri “beraberlik kültürü”, bireyci kültürleri de “ayrışıklık kültürü” olarak tanımlamaktadır. Kültürlerin yansıması olarak ortaya çıkan benlik yapıları kapsamında ise, Kağıtçıbaşı (1996, 1999, 2000) ilişkili ve ayrışmış benliklere ek olarak, hem ilişkisel eğilimleri hem de özerkliği içinde barındıran üçüncü bir kimlik tanımlamıştır. Bu kimlik özerk-ilişkisel benlik olarak ifade edilmektedir. Bu benlik yapısında özerklik ve duygusal bağlılıkların devam etmesiyle ilişkisel boyut bir arada bulunmaktadır. Bir birey hem özerk hem de başkalarıyla ilişkili olabilmekte ve özerk olma ihtiyacıyla bağlanma ihtiyacı aynı zamanda var

olabilmektedir. Bu da bireylerde özerk-ilişkisel benliklerin oluşmasını sağlamaktadır. Diğer bir deyişle, bireyler aynı anda farklı kişilere yaklaşımında ya da farklı zamanlarda hem bireyci, hem de toplulukçu yaklaşımları sergileyebilmektedir (Kağıtçıbaşı, 1996). Özerk-ilişkisel benlik içerisinde hem bireyci (özerklik) hem de toplulukçu (ilişkisel) özellikler taşımaktadır. Birey destek veren, ilgi gösteren bir başkasına özerk olarak bağımlı olabilmekte, onun ilgisine, desteğine ihtiyaç duyabilmektedir (La Guardia, Ryan, Couchman ve Deci, 2000). Görüldüğü gibi, toplumların kültürel özellikleri ve bu özelliklere bağlı olarak şekillenen benlik yapıları insan davranışları üzerinde belirleyici olmaktadır.

Grupla psikolojik danışma ortamının üyenin içinde yaşadığı dünyanın küçük bir modeli olduğu göz önünde bulundurulduğunda, grup sürecinin kültürel davranış kalıpları ve grup üyelerinin benlik yapılarıyla şekilleneceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Genel olarak beraberlik kültürünün hâkim olduğu ve ilişkisel benlik yapısından özerk-ilişkisel benlik yapısına geçişin yaşandığının söylenebileceği ülkemizde grupla psikolojik danışma süreçlerinin kuramsal ve uygulamalı düzeyde, bireyci kültürlerde ortaya çıkmış etkileşim örüntüleri temel alınarak incelendiği ve değerlendirildiği bilinmektedir. Ancak grupla psikolojik danışma sürecinin ülkemizdeki ne şekilde ilerlediğine, grup evrelerinin temel özelliklerinin kültürümüze uygun olup olmadığına dair bir araştırma bulgusu mevcut değildir. Yalom'un (1995) altını çizdiği üzere yurtdışı alanyazınında grupların bu evrelerden geçtiğine dair güçlü deneysel kanıtlar bulunmamaktadır. Yurtdışı alanyazında da bu bağlamda yapılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, grup evrelerinin evrenselliğinin araştırılması, grup süreçlerini etkileyen kültürel yapıların incelenmesi ve üzerinde derinlemesine tartışmalar yürütülmesi grup çalışmaları açısından kritik öneme sahip bir konudur. Bu gerekçeden yola çıkarak bu araştırmada alanyazında yer alan temel grup evrelerinin kültürümüzde geçerli olup olmadığını irdelemek amaçlanmıştır. Araştırma eğitim grupları ile gerçekleştirildiği için, araştırmanın alt amacı eğitim gruplarında yürütülen grupla psikolojik danışma süreçlerini etkileyen faktörleri ortaya koymaktır. Araştırma kapsamında elde edilecek bulguların hem alandaki uygulayıcılara hem de grupla çalışma yeterliği kazandırma sorumluluğu üstlenmiş olan psikolojik danışman eğitimcilerine kültürümüzde grup süreçlerinin nasıl ilerlediği konusunda bilgi sunacağı düşünülmektedir. Bunun yanında, bu bilgiler doğrultusunda yürütülen grupların ve eğitimlerin hem danışanlara hem de psikolojik danışman adaylarına katkılar sağlaması beklenmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel ve nicel verilerin bir arada kullanıldığı karma araştırma desenlerinden ardışık açıklayıcı desen kullanılmıştır. Ardışık açıklayıcı desenin ilk aşamasında nicel veriler, bunu izleyen ikinci aşamada ise nitel veriler toplanarak analiz edilmektedir. Son aşamada ise nicel ve nitel bulgular bütünleştirilerek yorumlanmaktadır (Creswell, 2003). Araştırmanın ilk aşamasında grup liderlerinin yürüttükleri grup yaşantısına ilişkin gözlemleri bir işaretleme listesi aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasında ise grup liderlerinin grup yaşantısına ilişkin düşünce ve yaşantıları görüşme yoluyla elde edilmiştir. Son aşamada ise nicel ve nitel bulgular bir arada yorumlanmıştır.

Katılımcılar

Araştırma 2015-2016 Öğretim Yılı Bahar Yarıyılında Türkiye'nin batısında bulunan bir üniversitenin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programı'nda yer alan "Grupla Psikolojik Danışma" dersi kapsamında oluşturulan yaşantı gruplarında liderlik yapan dört öğretim elemanı ile yürütülmüştür. Katılımcıların biri erkek, üçü kadındır. Araştırmayı yürüten ekip ile araştırmanın katılımcıları birbirinden farklı kişilerden oluşmaktadır. Katılımcılardan üçü Rehberlik ve Psikolojik Danışman alanında doktora derecesine sahipken, biri aynı alanda doktora yeterliğini almıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen ve yaşantı grubunda yer alan üye davranışlarını öğrenmeyi amaçlayan bir işaretleme listesi kullanılarak elde edilmiştir. İşaretleme listesi araştırmacıların konuyla ilgili araştırma, yayın ve uygulama deneyimi temelinde, ilgili alanyazından faydalanılarak hazırlanmıştır. Grup sürecinin farklı aşamalarında (başlangıç, geçiş, eylem, sonlandırma) üyeler tarafından sergilenebilecek davranışların bir listesi çıkarılmıştır. Ardından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında doktora derecesine sahip üç uzmanın listede yer alan maddelere ilişkin görüşleri alınmıştır. Uygun görülmeyen maddelerin listeden çıkarılmasının ve gerekli düzeltmelerin yapılmasının ardından 38 maddeden oluşan işaretleme

listesine son hali verilmiştir. İşaretleme listesinde yer alan maddelerden 15'i başlangıç aşaması (ör. Grupta olmakla ilgili kişisel kaygılar taşıdığını ifade etme), 10'u geçiş aşaması (ör. Grubun üyelerine güvenmeyle ilgili tereddütlerini ifade etme), 8'i eylem aşaması (ör. Davet beklemeden diğer üyelerle etkileşimde bulunma), ve 5'i sonlandırma aşaması (ör. Grubun başında belirlediği amaçlarına ne oranda ulaştığını sorgulama), özelliklerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Grup liderlerinden listede yer alan her madde için grubun genelini düşünerek "Evet" "Hayır" ve "Bu oturum için uygun değil" şeklindeki ifadelerden birini işaretlemeleri istenmiştir. Listede yer alan maddeler evet=1, hayır=0 şeklinde puanlanmıştır. Araştırmanın nitel verileri ise araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Hazırlanan taslak görüşme formuyla ilgili nitel araştırma alanında tecrübeli iki uzmanın görüşleri alınmış ve nihai görüşme formu iki sorudan oluşmuştur. Sorulardan ilki grupla psikolojik danışma sürecinin ilk oturumdan son oturuma kadar nasıl bir akış içerisinde ilerlediğine ve bu akışın olası nedenlerine odaklanırken; ikinci soru grup sürecinde kültüre özgü olduğu düşünülen üye davranışlarına ve bunların süreci nasıl etkilediğine odaklanmaktadır.

Verilerin Toplanması

Grupla Psikolojik Danışma dersi kapsamında üçüncü sınıf öğrencileri 10-12 kişiden oluşan gruplara ayrılmışlar ve bir öğretim elemanının liderliğinde 11-12 oturum süren bir yaşantı grubuna katılmışlardır. Öğrenciler "Grupla Psikolojik Danışma" dersi kapsamında hem teorik bilgi almakta hem de grup yaşantısına katılmaktadırlar. Dersin teorik ve yaşantı kısımları farklı öğretim elemanları tarafından yürütülmektedir. Öğrencilerin yaşantı gruplarına katılımı zorunlu olmakla beraber ders başarısının değerlendirmesinde göz önünde bulundurulmamaktadır. Öğrencilerin ders başarısı teorik kısım üzerinden değerlendirilmektedir. Araştırma kapsamında yaşantı grupları oluşturulurken, grupta yer alan üyelerin sayı ve cinsiyetlerinin benzer nitelikte olmasına özen gösterilmiştir. Her grupta grup süreci kişisel farkındalığı ve gelişimi, kişilerarası iletişimi artırmak amacıyla, öğrencilerin o hafta ele almak istedikleri konular bağlamında, yapılandırma yapılmaksızın ilerlemiş ve ağırlıklı olarak öğrencilerin gelişimsel sorunları ve ihtiyaçları terapötik bir ortamda ele alınmıştır. Araştırmanın nicel verileri dört grup liderine, her grupla psikolojik danışma oturumunun sonunda uygulanan işaretleme listeleri aracılığıyla elde edilmiştir. Dört grup lideri üye davranışlarını içeren işaretleme listesini her oturum için grubun genelini göz önünde bulundurarak doldurmuşlardır. Veri toplama sürecinin sonunda dört grup liderinden 46 grupla psikolojik danışma oturumuna ilişkin veri toplanmıştır. Araştırmanın nitel verileri ise dört grup lideri ile yapılan bireysel görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Bireysel görüşmeler araştırmacıardan biri tarafından psikolojik danışma biriminde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılmış ve bu görüşmelerden önce katılımcılara araştırma ile ilgili bilgi verilerek yazılı onayları alınmıştır. Yaklaşık 40-50 dakika süren görüşmelerin ses ve görüntü kaydı alınmıştır. Elde edilen kayıtların yazılı dökümü yapılmış ve 30 sayfalık bir nitel veri dökümanı elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel verilerinin analizinde betimsel istatistiklerden yüzde ve frekans kullanılmıştır. Yüzde ve frekanslar aracılığıyla işaretleme listesinde yer alan her bir üye davranışının görülme sıklıkları ve yüzdeleri hesaplanmış; ayrıca bu davranışların görülme sıklıklarının ortalamaları alınarak grubun söz konusu oturumda hangi grup evresinin özelliklerini daha fazla sergilediği belirlenmiştir. Araştırmanın nitel verilerinin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi sürecince ilk olarak nitel veriler kodlanarak alt temalara ulaşılmış, ardından benzer alt temalar örgütlenerek temalar oluşturulmuştur. Son aşamada ise bulgular alıntılar yapılarak raporlaştırılmış ve yorumlanmıştır. İçerik analizinin güvenilirliğinin artırılması amacıyla veriler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve araştırmacıların kodlamaları karşılaştırılarak tema ve kodların benzer olduğu görülmüştür.

BULGULAR**Nicel Verilere İlişkin Bulgular**

Grup liderleri tarafından her bir oturum için doldurulan işaretleme listesindeki maddelerin puan ortalamaları alınarak başlangıç, geçiş, eylem ve sonlandırma evreleri puanları hesaplanmıştır. Tablo 1’de dört grubun her bir oturumuna ait grup evreleri puan ortalamaları verilmiştir.

Tablo 1. Psikolojik Danışma Gruplarının Gelişim Evrelerine Göre Puan Ortalamaları

GRUP LİDERİ 1					GRUP LİDERİ 2				
Oturum	Başlangıç	Geçiş	Eylem	Sonlandırma	Oturum	Başlangıç	Geçiş	Eylem	Sonlandırma
1	.470	.300	.500	.000	1	.670	.400	.250	.000
2	.400	.300	.500	.200	2	.600	.400	.630	.200
3	.200	.300	.630	.000	3	.270	.300	.430	.000
4	.270	.400	.750	.000	4	.270	.440	.630	.000
5	.400	.300	.630	.000	5	.200	.400	.630	.000
6	.270	.300	.750	.000	6	.130	.300	.250	.000
7	.200	.200	.750	.000	7	.200	.400	.630	.000
8	.200	.200	.630	.000	8	.330	.330	.750	.200
9	.270	.300	.380	.200	9	.200	.400	.500	.000
10	.200	.400	.500	.200	10	.270	.400	.750	.200
11	.130	.400	.630	.000	11	.130	.400	.250	.800
12	.130	.400	.880	.800	12	.130	.400	.750	.800
GRUP LİDERİ 3					GRUP LİDERİ 4				
Oturum	Başlangıç	Geçiş	Eylem	Sonlandırma	Oturum	Başlangıç	Geçiş	Eylem	Sonlandırma
1	.730	.400	.500	.000	1	.470	.100	.000	.000
2	.600	.400	.625	.200	2	.500	.440	.500	.000
3	.470	.400	.750	.000	3	.270	.300	.140	.000
4	.400	.500	.880	.000	4	.200	.300	.250	.000
5	.530	.500	1,000	.000	5	.330	.400	.380	.000
6	.670	.600	.750	.000	6	.470	.300	.250	.400
7	.530	.700	1,000	.200	7	.200	.400	.750	.000
8	.730	.600	1,000	.200	8	.200	.400	.630	.000
9	.200	.500	1,000	.400	9	.200	.400	.750	.200
10	.200	.400	1,000	.800	10	.130	.400	.880	.800
11	.200	.300	.880	1,000	11	.200	.400	.880	.800

Tablo 1 genel olarak incelendiğinde, dört grubun da **başlangıç evresinde** yer alan maddelere ilişkin puan ortalamalarının ilk oturumlarda daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla beraber ikinci oturumdan itibaren başlangıç evresi puan ortalamalarıyla eylem evresi puan ortalamalarının bir grupta eşit, diğer gruplarda eylem evresi lehine farklı olması dikkat çekicidir. Bu bulgu grupların ikinci oturumdan itibaren hem başlangıç hem de eylem evresinin özelliklerini gösterdiğine işaret etmektedir. Bu durumu daha ayrıntılı değerlendirmek amacıyla işaretleme listesinde yer alan ve grubun her bir evresi için belirlenen üye davranışlarının frekans ve yüzdeleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Grup Evrelerine İlişkin Üye Davranışlarının Frekans ve Yüzdeleri

BAŞLANGIÇ AŞAMASI	f	%
Diğer grup üyelerini tanımaya isteklilik gösterme (sorular sorma, dinleme, ilgilenme vb.)	39	85
Grubun işleyişine dair kaygı hissettiğini ifade etme	9	20
Grupta olmakla ilgili kişisel kaygılar taşıdığını ifade etme	9	20
Grubun sonunda ulaşılmak istenen somut amaç/amaçlar belirleme	10	22
Grubun kurallarının oluşturulmasına katkı getirme	7	15
Grubun kurallarına uygun davranışlar gösterme	45	98
Grubun bir üyesi olmaktan hoşnut olduğunu sözel ve/veya sözsüz olarak ifade etme	30	65
Grubun kendisi için güvenli bir yer olup olmadığını test etme (gözleyerek, sorular sorarak vb.)	16	35
Grup oturumu boyunca büyük oranda sessiz kalma	9	20
Kendi yaşantıları yerine diğerlerinin yaşantılarına odaklanma	11	24
Devamsızlık yapma ve oturlara zamanında gelmeme	2	4
Grubun faydasını sorgulayan davranışlar sergileme	5	11
Yüzeysel konular üzerine konuşma	11	24
Sorunları hakkında konuşmaktan kaçınma	10	22
Diğer üyelere öğüt verme	8	18
GEÇİŞ AŞAMASI		
Diğer grup üyelerini etkin bir şekilde dinleme	44	96
Diğer grup üyeleri ile çatışma yaşama	6	13
Grubun üyelerine güvenmeyle ilgili tereddütlerini ifade etme	4	9
Gruptan beklentilerine dair kafa karışıklığı yaşadığını belirtme	6	13
Yaşantılarına ilişkin duygu ve düşüncelerini açık bir şekilde ifade etme	44	96
Diğer grup üyelerine geribildirim verme	30	65
Grup üyelerinden ve/veya liderden gelen geribildirimleri kabul etme	38	83
Güç ve kontrol ihtiyacı doğrultusunda davranışlar sergileme (grup üyelerini ve sürecini kontrol etme doğrultusunda davranışlar sergileme)	1	2
Lidere yönelik olumsuz değerlendirmelerde bulunma	0	0
Grupta kişisel ve derin konuların konuşulmasını engellemeye çalışma	1	2
EYLEM AŞAMASI		
Daha kişisel ve derin konular paylaşma	30	65
Diğer grup üyelerine destek olma	41	89
Diğer üyelere karşı kabul edici davranma	45	98
Davet beklemeden kendi yaşantılarına ilişkin paylaşımda bulunma	29	63
Davet beklemeden diğer üyelerle etkileşimde bulunma	36	78
Diğer grup üyelerini yapıcı bir şekilde yüzleştirme	15	33
Grup sonunda ulaşmak istediği amaç/amaçlara dönük adımlar atma	18	39
Şimdi ve buradaya odaklanma	18	39
SONLANDIRMA AŞAMASI		
Grubun sona yaklaşıyor olmasıyla ilgili duygularını ifade etme	7	15
Grup lideri ve üyelerinden ayrılmakla ilgili sıkıntı yaşadığını ifade etme	1	2
Grubun başında belirlediği amaçlarına ne oranda ulaştığını sorgulama	7	15
Grup sürecinin kendisine katkılarını değerlendirme	14	30
Grup sürecinde öğrenilen yeni davranışları devam ettirme isteği gösterme	13	28

Tablo 2 incelendiğinde başlangıç evresinde “grubun kurallarına uygun davranışlar gösterme” (% 98), diğer grup üyelerini tanımaya isteklilik gösterme” (% 85) gibi davranışların yanı sıra başlangıç evresinden başlayarak sergilenen ve neredeyse tüm oturumlar boyunca gözlemlenen eylem evresine ait "diğer üyelere destek olma" (% 89), "diğer üyelere karşı kabul edici davranma" (% 98), "davet beklemeden diğer üyelere etkileşimde bulunma" (% 78) gibi üye davranışlarının ortalamalarının yüksek olduğu görülmüştür.

Geçiş evresinden alınan puan ortalamaları incelendiğinde, 46 oturumdan yalnızca 4’ünde geçiş evresi puan ortalamalarının diğer evrelere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Grup lideri 4 tarafından yürütülen grup dışındaki diğer üç grubun geçiş evresi puan ortalamalarının diğer evrelere göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgu geçiş evresinin hiçbir oturumda diğer evrelerden belirgin bir biçimde ayrılmadığına işaret etmektedir. Bu durumu daha ayrıntılı değerlendirmek amacıyla işaretleme listesi incelenmiştir (Tablo 2). Geçiş evresine ait olan ancak diğer evrelerde de yüksek oranda gözlemlenen üye davranışlarının "yaşantılarına ilişkin duygu ve düşüncelerini ifade etme" (%96), "diğer üyeleri etkin bir biçimde dinleme"(%96), "liderden ve üyelere gelen geribildirimleri kabul etme ve onlara geribildirim verme" (%83) olduğu; grup liderlerinin işaretleme listesinde grupta güç gösterimi (%2), çatışma (%13), grup üyelerine güvensizlik (%9) gibi davranış örüntülerini ise çok az oranda gözlemlediklerini belirttikleri görülmüştür.

Eylem evresi puan ortalamalarına bakıldığında, 46 oturumdan 32’sinde eylem evresi puan ortalamalarının diğer evrelerle karşılaştırıldığında daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu psikolojik danışma gruplarında süreç boyunca büyük oranda eylem evresi özelliklerinin sergilendiğini göstermektedir. Öyle ki bir grupta birinci oturumdan, diğer grupta ikinci oturumdan itibaren eylem evresi puan ortalamalarının diğer evrelerin puan ortalamalarından yüksek olduğu, sadece bir grupta son oturumda sonlandırma evresinin puan ortalamasının eylem evresinin puan ortalamasından bir miktar yüksek olduğu görülmektedir. Eylem evresinin işaretleme listesinde puanlanan üye davranışları incelendiğinde (Tablo 2), bu evreye ait en sık sergilenen üye davranışlarının "diğer üyelere destek olma" (%89), "diğer üyelere karşı kabul edici davranma" (%98), "davet beklemeden diğer üyelere etkileşimde bulunma" (%78) davranışları olduğu; “grup sonunda ulaşmak istediği amaçlara dönük adımlar atma" (%39), "şimdi ve buraya odaklanma" (%39), " diğer grup üyelerini yapıcı bir biçimde yüzleştirme" (%33) davranışlarının daha az sıklıkta sergilendiği görülmüştür.

Sonlandırma evresine ilişkin puanlar incelendiğinde, grupların son iki oturumunda sonlandırma evresinden elde edilen puan ortalamalarının artış gösterdiği ortaya konmuştur. Ancak sonlandırma evresi puanlarının artış gösterdiği bu oturumlarda, eylem evresi puanlarının bu ortalamalardan da yüksek olması dikkat çekicidir.

Oturumlar boyunca en çok sergilenen üye davranışlarının neler olduğuna bakıldığında (Tablo 2) "diğer grup üyelerini tanımaya isteklilik gösterme (%85), grup kurallarına uygun davranışlar sergileme (%98), diğer grup üyelerini etkin bir şekilde dinleme (%96), yaşantılarına ilişkin duygu ve düşüncelerini açık bir şekilde ifade etme (%96), grup üyelerinden veya liderden gelen geribildirimleri kabul etme (%83), diğer grup üyelerine destek olma (%89), diğer üyelere karşı kabul edici davranma (%98), davet beklemeden diğer üyelere etkileşimde bulunma (%78)" olduğu görülmektedir.

Nitel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın nitel bulguları başlangıç, geçiş, eylem ve sonlandırma olmak üzere dört temel tema altında toplanmıştır. Araştırma verilerinden elde edilen temalar ve alt temalar Tablo 3’te verilmiştir. Nitel veriler rapor edilirken, katılımcıların görüşlerini içeren doğrudan alıntılar hangi grup liderine ait olduğunu belirtmek amacıyla grup liderlerini tanımlayan kısaltma ve kodlar kullanılmıştır (ör. GL1, GL2 vb.).

Tablo 3. Temalar ve Alt Temalar

Başlangıç	Geçiş	Eylem	Sonlandırma
Kaygı	Kendini açma	Güven oluşumu	
✓ Tanışıklık	✓ Benzer yaşantıların paylaşımı	✓ Empati	Değerlendirme
✓ Rol karmaşası	✓ Derin olmayan yüzeysel konular	✓ İlişki odaklılık	✓ Süre
Yapılandırma	Güvensizlik	✓ Teorik bilgi	✓ Kazanım
✓ Tanışma	Çatışmadan kaçınma	Geri Bildirim/Kendini Açma	Duygularla İlgilenme
✓ Kurallar		✓ Nicelik	✓ Memnuniyet
✓ Belirsizlik		✓ Nitelik	✓ Merak

Tüm grup liderleri yürüttükleri gruplarda **başlangıç evresinin** özelliklerinin belirgin olduğunu ifade etmiştir. Başlangıç teması altında “yapılandırma” ve “kaygı” olmak üzere iki alt tema ortaya çıkmıştır. Grup liderleri grubun ilk evresinde ağırlıklı olarak yapılandırma yaptıklarını dile getirmişlerdir. Yapılandırma aşamasında belirsizliği ortadan kaldırmak adına grup üyelerinin tanıştığı, kurallar ve amaçların ortaya konduğu belirtilmiştir. Grup liderlerinden biri yapılandırma ile ilgili şunları dile getirmiştir:

“İlk oturumlar özellikle ilk tanışma, grup kurallarının ve biz burada bir arada ne yapacağız, nasıl ilerleyeceğiz, bu grup neyi amaçlıyor’u oturtmaya çalıştığımız bir aşamayla başladık diyebiliriz. Her ne kadar birbirini tanıyan öğrencilerden oluşan bir grup olsak da orada neyi tanıyacağız, neyi paylaşacağız grupta gibi ilk haftalar daha çok bu yaşantının nasıl yürüebileceğiyle ilgili onların görüşlerini alıp yapılandırdığımız bir aşama diye düşünebilirim” (GL4).

Bu evrede yine en çok kaygının gözleendiği dile getirilmiştir. Bu kaygının çoğunlukla nasıl görüneceklerine, gizliliğin sağlanıp sağlanamayacağına, sürecin nasıl işleyeceğine dair olduğu görülmüştür. Grup liderlerinin tümü bu kaygının yapılandırma ihtiyacından kaynaklandığını ve yapılandırma ile kaygının giderek azaldığını ifade etmiştir. Bir grup lideri (GL4) grubun başlangıç evresini "grubun kuralları, grubun işleyişi, burada neyi amaçlayabileceğimiz biraz netleştikçe daha sakinleştikleri, gruptan keyif almaya başladıkları bir aşama" olarak tanımlamıştır. Grup liderinin hepsi grup üyelerindeki kaygının başka bir nedeni olarak grup üyelerinin “birbirlerini tanımasını” işaret etmiştir. Bu konuda bir grup lideri (GL3) de “Sınıf arkadaşlarıydılar sonuçta ama bir yandan da normal sosyal hayatta da görüştükleri için çekinceleri vardı” diye belirtmiştir.

Grup üyelerinin “rol karmaşası” yaşaması da bir diğer gerekçe olarak dile getirilmiştir. Hem öğrenci hem grup üyesi olmak, grup liderinin de hem öğretim üyesi hem de lider olmasının bu rol karmaşasına neden olduğu belirtilmiştir. Bu konudaki görüşünü bir grup lideri şu şekilde ifade etmiştir:

“Onların karşısında bir öğretim üyesi olarak çıkan bir hocalarının grup lideri olma durumu var. Dolayısıyla benim orada olmam onları nasıl etkileyecek gibi, bundan çok memnun olanlar da var, kaygı duyanlar da var dolayısıyla bir o boyutu var. Daha sonra birbirleriyle bir arada olmaktan dolayı kaygıları var” (GL4).

Başlangıç evresinin özellikleri tüm gruplarda gözlenmiş olsa da **geçiş evresinin** özelliklerinden diğer grup üyeleri ile çatışma yaşama, güç ve kontrol ihtiyacı doğrultusunda davranışlar sergileme, lidere yönelik olumsuz değerlendirmelerde bulunma gibi çatışma temelli davranışların gözlemlenmediği görülmüştür. Grup liderlerinden sadece bir tanesi geçiş evresinin özelliklerini yürüttüğü grupta gözlemediğini belirtirken bir grup lideri kısmen gözlemediğini, iki grup lideri ise gözlemediğini ifade etmiştir. Kısmen gözlemediğini belirten grup lideri gözlemini şu şekilde açıklamıştır:

“Üyeler arası bazı ufak tefek anlaşmazlıklar, çatışmalar gündeme geldi ama bu çok belirgin miydi ondan emin değilim” (GL1).

Grupta çatışmanın az veya gözlemlenmemiş olmasına grup üyelerinin kaçınma davranışının neden olabileceği ileri sürülmüştür. Grup liderlerine göre grup üyeleri “çatışmak istememiş”, “olumsuz duygularını paylaşmamış” ve “yüzleştirmeden” kaçınmıştır. Bir grup lideri bu konudaki görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Bence kimse çatışmak istemedi. Çatışmak isteselerdi belki yine bulunurdu bir şey. Hiç o şeye girmediler...Çok suya sabuna dokunmadan tartışma yaratan kişi olmak istemedikleri için çok da ses çıkmadı” (GL2).

Bir diğer grup lideri de;

“Uygun yüzleştirme de olsa belki yine de bir çözümemiz gereken bir çatışma olabilirdi, olmadı.”(GL2) demiştir.

Geçiş evresinde üyelerin yüzeysel konularda da olsa kendilerini açmaya başladıkları, aynı zamanda gruba güvenle ilgili kaygılar yaşadıkları görülmüştür. Bu konu ile ilgili olarak bir grup lideri (GL4) bu aşamayı;

"Geçiş aşamasının o özellikle “biz burada ne yapacağız”, işte kontrolü kaybetme, anlatmak istediğinden daha fazla detaylı şeyler anlatacağını düşünme, bunları anlatırsa tekrar grup dışında etkileşimde bulunduğu pişman olur mu ya da bu konuşulanlar grup dışına çıkar mı gibi kaygılarının yüksek olduğu bir süreç yaşanıyor” biçiminde tanımlamıştır.

Başka bir grup lideri ise bu durumu, "Orta aşamaları ayıran ya da ilk aşamadan farklı olarak belirgin olarak birbirinden ayırır mı bilmiyorum ama birkaç üyenin mesela gizlilikle ilgili, gruba güvenmekle ilgili konuları ifade etmesi, bu konuda daha gruba ve üyelere, lidere daha çok güvenenle, biraz daha temkinli olan üyeler arasında görüş farklılığının ortaya çıkması oldu" diye ifade etmiştir” (GL1).

Bu aşamada üyelerin kendisini açmaya başlamasıyla ilgili olarak bir başka grup lideri (GL3) "İlk başta tabi ki benim üzerimden iletişim gidiyordu, çok birbirlerine geribildirim vermiyorlardı. Göz temasını daha çok benimle kuruyorlardı fakat sonradan ortalara doğru biraz daha kendi aralarında etkileşime geçmeye başladılar. O iyi oldu çünkü daha derin yaşantılar, deneyimler gelmeye başladı öyle olunca" demiştir. Başka bir lider (GL2) ise şu şekilde ifade etmiştir: "Sürecin ortasına doğru biraz daha herkes katılmaya başladı. Anlatan kişiler de diğerlerinden geribildirim istemeye başladı. Grup birbirini çok tanımıyordu ama tanıdıkça da mutlu oldular". Diğer bir lider ise görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

"Sonrasında tabi ki oturumlar geçtikçe, iki oturumdan sonra 3 ya da 4'te 5'te daha çok daha bir ilk başta konuştuğumuz amaçlara yönelik adım atmaya başladılar. " (GL1).

Grup liderleri yürüttükleri gruplarda eylem teması altında eylem evresinin özelliklerini gözlediklerini belirtmişlerdir. Özellikle "güven oluşumu" ile "kendi açma ve geribildirim" bu evrenin en belirgin özellikleri olarak ifade edilmiştir. Grup liderlerine göre üyelerinin "ilişki odaklı", "empatik" olmaları ve "teorik dersindeki öğrendiklerini gruba taşımaları" neticesinde gruplarda güven oluşmuştur. Grup liderleri görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

"Mesela şey vardı geribildirim verirken kırmayayım, etmeyeyim" (GL3).

"Grubun ortasından sonrasına doğru teorik bilgileri almaya başladıkça bu sefer de kendilerini ve grubu bilgileriyle karşılaştırmaya başladılar" (GL2).

Tüm grup liderleri gruplarında "kendini açma ve geribildirim verme" konusunda grubun orta evrelerine doğru artış olduğunu ifade etmiştir. Ancak nitelik açısından değerlendirildiğinde tüm grup liderleri grup üyelerinin "derin paylaşımlarda bulunmadıklarını" ve bir grup lideri de geri bildirim verirken grup üyelerinin net tutum sergilemediklerini ve yara bandı davranışı sergilediklerini ifade etmiştir.

"Sonuçta ders kapsamında girdikleri için kişisel bir amaç belirlemeleri, kendi yaşamları için doğrudan daha derin bir amaç belirlemeleri pek mümkün olmadı...daha böyle suya sabuna dokunulmayacak konuları tercih ettiler" (GL2).

"Biri üzüldüğü ve ağladığı zaman konuyu kapatıp espri yapmak, bu çok gözlemlediğim şeylerden biri. Onun duygusunu yaşayabilmesine izin verme gibi değil de ortamda eğer biraz acı, hayal kırıklığı, üzüntü gibi duygular konuşuluyorsa hemen o kişinin yarasını sarma ve keyifli bir ortam yaratarak üzülmemesini sağlama"(GL4).

Grup üyelerinin derin paylaşımlarda bulunmamalarının gerekçeleri olarak "süre", "liderin rolü" ve "kültürel özellikler" dile getirilmiştir. Grup liderleri grup yaşantısının süresin yeterli olmadığını ve ek oturumlara ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Bununla ilgili bir grup liderleri şu ifadelerde bulunmuştur:

"Üyelerinin bu sonlarda söylediklerinin doğru, samimi olduğunu varsayarsak muhtemelen en az yarısı kadar daha en az 5-6 oturum devam ederdi" (GL1).

"Sona kalan üyelerden birisi dediğim gibi görece biraz daha farklı bir üyeydi özellik açısından, bakış açısı açısından. Onu daha derinlemesine konuşmak isterdim" (GL2).

Grup üyelerinin derin paylaşımlarda bulunmamalarında liderin de rol oynadığı üç lider tarafından dile getirilmiştir. Grup liderleri grup yaşantısının eğitimi amaçlı olması nedeniyle yaşantıları derinleştirmekten kaçındıklarını ifade etmiştir. Grup liderlerinin bu konudaki görüşleri şöyledir:

"Genellikle bunu yapıyorum ama bu grupta bir eğitim grubu olması da nedeniyle üyelerin gündeme getirdikleri konularda, sorunlarda çok fazla deşmeyi seçmedim." (GL1).

"Mecburen biraz şeyden geçtim derine inmek istemedim... Bir yandan da öğretici konumunda da olduğumuz için şeyi görsün, etkileşim grubu budur, çok fazla psikoterapi tarzına gitmemek de fayda var diye" (GL3).

Bazı konuların herkesle konuşulamayacağı ve duygu ifadesi gibi kültürel özellikler nedeniyle de paylaşımların derinleşmediği dile getirilmiştir. Grup liderlerinin görüşleri şu şekildedir:

“Bunları anlatmamam gerekir çünkü kol kırılır yen içinde kalır, kalması gerekir. Anlattıktan sonra bir suçluluk duygusu, o da mesela yoğundu...Anlatıyor, anlatmaya ihtiyacı var, o sıra rahatlıyor da fakat sonrasında eve gittiğinde ben bunları niye anlattım” (GL3).

“Kol kırılır yen içinde kalır mantığıyla herkes aynı oranda paylaşmadı ve kendini ciddi anlamda daha derinlemesine açan arkadaşlarına da bundan çok etkilendiklerini, ben asla böyle bir şey anlatamazdım diyenler oldu, etkilendiklerini söylediler. Orada da bence öğretiler önemli olabilir” (GL2).

Tüm grup liderleri grubun sonlandırma evresinin temel özelliklerini gruplarında gözlemlediklerini dile getirmiştir. Grup liderleri grubun sonlarına doğru “süreç değerlendirme” yapıldığını, grup üyelerinin “kazanımlarının gözden geçirildiğini” ve grup üyelerinin “duygularıyla ilgilenildiğini” ifade etmişlerdir. Sonlandırma evresine ilişkin bir grup lideri şunları ifade etmiştir:

“Son oturumlarda tabii ki biraz daha oturumlar bittikten sonra neler yapılabileceği, dikkat etmeleri gereken konular, grubun bitmesiyle ilgili duyguları, düşünceleri, kendilerinin kattıkları aldıkları, liderin değerlendirildiği konular bunlar belirgin yine sonlarda ele alınan konular” (GL1).

Duygular açısından irdelendiğinde ise grup üyelerinin ağırlıklı olarak grup yaşantısı geçirmiş olmaktan dolayı memnun oldukları ve grup sonrası yaşama dair merak hissettikleri grup liderleri tarafından dile getirilmiştir. Bir grup liderlerinin bu konuda görüşleri şu şekildedir:

“Üyeler bu yaşantıyı geçirmiş olmaktan, grup dersi ile ilgili teorik olarak gördüklerini benim davranışlarımdan gözlemlemiş olmaktan memnuniyet duyduklarını ifade ettiler. Olumlu bir duygu içindeydiler, sürmesini isteyenler fazlaydı son oturumda” (GL1).

Grubun gelişim aşamaları genel olarak değerlendirildiğinde, sürecin üç lider tarafından başlangıç, ortalar ve sona doğru olarak tanımlandığı görülmüştür. Bir lider ise grup sürecini başlangıç, geçiş, eylem ve sonlandırma evreleri olarak nitelendirmiştir. Liderlerin tümü üyelerin iki oturum sonrasında kendilerini açmaya başladıklarını ve sona doğru etkileşimin arttığını ifade etmiştir. Sona doğru etkileşimin artması nedeniyle ve zaman yeterli olmadığı için sonlandırma aşamasının dinamiklerinin son birkaç oturumda yerine getirildiği ifade edilmiştir. Bu konuda bir grup lideri (GL1) "Konusu çok açılmamış üyenin de kendisini açma ihtiyacı ya da cesareti bulmadığı konular da sonlara doğru açıldı. Sonlara doğru hem üyeler yani ortalarından biraz sonra mesela yanlış hatırlamıyorsam 7. oturum dolayından itibaren aşağı yukarı hem geribildirim alıp vermeye başlandı ama bununla birlikte bu sonlarda kendini açan ve konusunu gündeme getiren oturumlar, anlar da oldu" demiştir.

TARTIŞMA

Bu araştırmada alanyazında var olan temel grup evrelerinin kültürümüzde de geçerliliğinin olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma eğitim grupları ile gerçekleştirildiği için, araştırmanın bir diğer amacı da eğitim gruplarında yürütülen grupla psikolojik danışma süreçlerini etkileyen faktörlere ilişkin grup liderlerinin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda araştırma bulguları önce genel olarak sunulmuş daha sonra hem kültürel öğeler hem de eğitim gruplarının özellikleri açısından, grupların gelişim evreleri çerçevesinde tartışılmıştır.

Araştırmanın *nicel bulguları*, dört psikolojik danışma grubunun da başlangıç aşamasında yer alan maddelere ilişkin puan ortalamalarının ilk oturumlarda daha yüksek olduğunu göstermiştir. Diğer bir ifade ile tüm gruplarda başlangıç evresinin özelliklerinin ilk oturumlarda daha yoğun gözlemlendiği görülmüştür. Bununla beraber ikinci oturumdan itibaren başlangıç evresi puan ortalamalarıyla eylem evresi puan ortalamalarının bir grupta eşit, diğer gruplarda eylem evresi lehine farklı olması dikkat çekicidir. Buna ek olarak, 46 oturumdan 32'inde eylem evresi puan ortalamalarının diğer evrelerle karşılaştırıldığında daha yüksek olduğu; geçiş evresinden alınan puan ortalamaları incelendiğinde 46 oturumdan yalnızca 4'ünde geçiş evresi puan ortalamalarının diğer evrelere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Gruplar kendi içerisinde değerlendirildiğinde bir grup dışındaki diğer gruplarda geçiş aşaması puan ortalamalarının diğer ortalamalardan yüksek olduğu oturum bulunmamaktadır. Ayrıca, grupların son iki oturumunda sonlandırma aşamasından elde edilen puan ortalamalarının artış gösterdiği görülmüştür. Ancak sonlandırma aşaması puanlarının artış gösterdiği bu oturumlarda, eylem aşaması puanlarının

bu ortalamalardan da yüksek olması dikkat çekicidir. Oturumlar boyunca en çok sergilenen üye davranışlarının da "diğer grup üyelerini tanımaya isteklilik gösterme, grup kurallarına uygun davranışlar sergileme, diğer grup üyelerini etkin bir şekilde dinleme, yaşantılarına ilişkin duygu ve düşüncelerini açık bir şekilde ifade etme, grup üyelerinden veya liderden gelen geribildirimleri kabul etme, diğer grup üyelerine destek olma, diğer üyelere karşı kabul edici davranma, davet beklemeden diğer üyelerle etkileşimde bulunma" gibi uyumlu, başkalarına dönük, kabul edici sosyal davranışlar olması dikkat çekicidir. Araştırmanın *nitel bulgularına* göre başlangıç, eylem ve sonlandırma evrelerinin özelliklerinin grup liderleri tarafından gözlemlendiği, ancak geçiş evresinin özelliklerinin tüm grup liderleri tarafından gözlemlenmediği görülmüştür.

Grubun *başlangıç evresine* ilişkin nicel bulgular incelendiğinde, grupların ilk iki oturumda başlangıç evresinin özelliklerini gösterdiği görülmüştür. Bu kapsamdaki nitel bulgularda da, "yapılandırma" ve "kaygı" grup lideri tarafından gözlemlenen temel özellikler olarak ifade edilmiştir. Grup liderleri nicel bulgularla paralel olacak şekilde özellikle ilk iki oturumda yapılandırma yaptıklarını belirtmişlerdir. İlgili alan yazında da grubun başlangıç evresi uyum ve keşif dönemi olarak tanımlanmaktadır. Bu evrede grup üyelerinin tanışması, grup kurallarının konulması, amaçların belirlenmesi diğer bir ifade ile yapılandırma yapılmaktadır ve ilk kaygılar bu evrenin temel özelliklerindedir (Carroll ve Wiggins, 2008; Corey ve Corey, 2002; Gizir, 2011; Vander Kolk, 1985). Bu araştırmada da grup liderleri grup üyelerinin ilk oturumlarda kaygılı olduklarını belirtmişlerdir. Grup liderleri bu kaygıda grup üyelerinin birbirlerini tanıyor olmalarının ve rol karmaşasının rol oynadığını dile getirmişlerdir. Tanışıklık, diğer bir ifade ile grup üyelerinin birbirlerini tanıyor olmaları psikolojik danışman adayları ile yürütülen yaşantısal grupların temel sorunlarından biri olarak göze çarpmaktadır (Lüleci, 2015; Pamukçu ve Kağnıcı, 2017; Shumaker, Ortiz ve Brennkemeyer, 2011). Grup üyelerinin birbirlerini tanımalarının ve grup dışında da etkileşim içinde olmalarının gruptaki paylaşımın derinliğini azalttığı, gizlilikle ve grup üyeleri tarafından eleştirilmekle ilgili kaygıları arttırdığı bilinmektedir (Lüleci, 2015; Pamukçu ve Kağnıcı, 2017; Shumaker vd., 2011). Psikolojik danışman eğitimcilerinin aynı zamanda grup liderliği yapmasının çift yönlü ilişkiler gibi sorunlara neden olduğu da daha önce ortaya konulmuştur (Anderson ve Price, 2001; Furr ve Barret, 2000; Goodrich, 2008; Merta ve Sisson, 1991). Her ne kadar psikolojik danışman adaylarıyla yürütülen bir çalışmada (Pamukçu ve Kağnıcı, 2017) çift yönlü ilişkiler grup üyeleri tarafından dile getirilmemiş olsa da bu araştırmada grup liderleri grupların ilk evresinde grup üyeleri tarafından yaşanan kaygının temel gerekçelerinden biri olabileceğine dair görüş bildirmişlerdir. Araştırmanın yürütüldüğü gruplarda grup liderleri aynı zamanda öğretim üyeleridir. Daha çok öğretici rolünün üstlenildiği öğretim üyesi öğrenci ilişkisinden grup lideri ve grup üyesi ilişkisine geçiş psikolojik danışman adayları için zorlayıcı olabilmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde de, öğretim üyesinin lider ya da gözlemci olarak yer aldığı gruplarda grup üyelerinin kendilerini daha rahatsız hissettikleri (Anderson ve Price, 2001), çok yönlü ilişkiler anlamında etik sıkıntılar yaşadıkları (Anderson ve Price, 2001; Shumaker vd., 2011) ve grup liderinin gizliliği ihlal ettiğini düşündükleri (Shumaker vd., 2011) görülmektedir.

Başlangıç evresine ilişkin önemli nicel bulgulardan birisi de, grupların ikinci oturumdan itibaren hem başlangıç hem de eylem evresinin özelliklerini göstermesidir. Grup üyelerinin başlangıçtan itibaren diğer üyelere destek olma, diğer üyelere karşı kabul edici davranma gibi eylem evresi özelliklerini sergiledikleri görülmüştür. Bu durum kültürel yapıyla açıklanabilir. Türkiye bireycilik için çaba sarf eden ilişkisel benlik kurgusunun hâkim olduğu toplulukçu bir kültür olarak tanımlanmaktadır (Göregenli 1995; Mocan Aydın, 2000). Toplulukçu kültürlerde bağlanma güçlüdür ve grup bütünlüğünü korumak adına olumlu tutum sergilemek esastır (Triandis, Brislin ve Hui, 1988). Bu kültürel özellikler grup üyelerinin birbirlerine karşı ilk andan itibaren kabul edici, anlayışlı davranmalarına, araştırmanın diğer bulgularında da tartışıldığı üzere yüzleştirme ve çatışmadan kaçınmalarına neden olmuş olabilir. Bu durum aynı zamanda yürütülen grupların eğitim grupları olmasıyla da ilişkili olabilir.

Araştırmanın göze çarpan temel bulgularından biri *geçiş evresinin* temel özelliklerinin grup liderlerinin çoğu tarafından net bir şekilde gözlemlenmemiş olmasıdır. Hem nicel hem de nitel bulgular bu sonuca işaret etmektedir. Araştırmanın nicel bulgularında, üyelerin geçiş evresinin özelliklerinden yaşantılarına ilişkin duygu ve düşüncelerini ifade etme, diğer üyeleri etkin bir biçimde dinleme, liderden ve üyelerden gelen geribildirimleri kabul etme ve onlara geribildirim verme davranışlarını gösterdiği ancak grupta güç gösterimi, çatışma gibi davranış örüntülerinin ortaya çıkmadığı görülmüştür. Kendini ifade etme, diğerlerini dinleme ve geribildirimleri kabul etme davranışlarının ikinci oturumda başlayıp oturumlar sonlanana kadar devam etmesi de, geçiş evresini

gruplarda belirgin olarak diğer evrelerden ayrılmadığını göstermektedir. Araştırmanın nitel bulgularında bu bulgulara ek olarak üyelerin bu evrede güvensizlikten kaynaklanan kaygı yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Alanyazında geçiş evresi kaygıların, korkuların, direncin, güç gösteriminin, çatışmanın, aktarımların yaşandığı evre olarak tanımlanmaktadır (Carroll ve Wiggins, 2008; Corey ve Corey, 2002; Koydemir, 2011a; Vander Kolk, 1985). Grup liderlerine göre geçiş evresinin bu beklenen özelliklerinin gözlemlenmemesinin nedeni, grup üyelerinin çatışmadan kaçınma davranışı sergilemiş olmaları olabilir. Grup liderleri grup üyelerinin çatışmak istemediğini, olumsuz duygularını paylaşmaktan ve yüzleştirmeden kaçındığını dile getirmiştir. Grup üyelerinin bu davranışları sergilemesinin olası nedenlerinden biri grubun eğitim grubu olması ve başlangıç evresinde gözlenen kaygıda olduğu gibi grup liderlerinin öğretim üyeleri olması olabilir. Bir diğer neden ise bu davranışların kültürel temelli olabileceğidir. Yüzleştirmenin bir tabu olarak algılandığı toplulukçu kültürlerde grup içi harmoniyi korumak adına çatışmadan kaçınma (Triandis, Bontempo, Villareal, Asai ve Lucca, 1988) ve gruplarının onayını almayı daha çok önemseme eğilimi (Triandis ve Hui, 1986) vardır. Toplulukçu kültürlerde bireylerin bağlı olmaya daha çok ihtiyaç duymaları (Hui ve Villareal, 1989), grup içi uyuma önem vermeleri ve itaate dayalı sosyalleşme içinde olmaları bu bulgunun temellerini oluşturmuş olabilir. Kültürel bağlam temelinde şekillenen ilişki kurma biçimlerimiz "El yarası onulur, dil yarası onulmaz", "tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır" gibi atasözleriyle de ifade edilmektedir. Araştırmanın bulguları bu bağlamda ele alındığında, geçiş aşamasının temel gelişimsel öğelerinin kültürümüz için uygun olmayabileceği, kültürümüzde geçiş evresinin belirgin bir evre olmadığı, çatışma, güç gösterimi, olumsuz eleştiri gibi üye davranışları gözlenmeden yaşanabileceği düşünülmektedir. Grup sürecinin başlangıç evresiyle başladığı, üyelerin ilk oturumdan itibaren başlayan kendini açma davranışları sergiledikleri görülmektedir. Bu bulgu geçiş evresinin özelliklerinin grup yaşantılarında ne oranda gözlemlendiğine ilişkin derinlemesine incelemelere ihtiyaç olduğuna, kültürel yapımıza uygun bir modelleme üzerinde çalışmasının önemine dair bir veri sunmuştur.

Araştırmanın *eylem evresine* dair nicel bulgularda, grupların ikinci oturumdan itibaren eylem evresinin özelliklerini göstermeye başladığı ve eylem evresi puan ortalamalarının, son oturum dışında, diğer evrelerin puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür. Bu kapsamdaki nitel bulgularda da grup üyelerinin orta oturumlarda kendini açma ve geribildirim davranışlarında artış olduğu ortaya çıkmıştır. Eylem evresi grup birlikteliğinin ve güvenin oluştuğu, grup üyelerinin kendini açma ve geribildirim verme davranışlarının arttığı, grup üyelerinin etkin bir şekilde birlikte çalıştığı bir evredir (Carroll ve Wiggins, 2008; Corey ve Corey, 2002; Koydemir, 2011b; Vander Kolk, 1985). Bu çalışmada da grup liderleri özellikle kendini açma ve geri bildirim verme konusunda artış olduğunu gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Ancak grup liderleri artış olmasına rağmen kendi açma davranışı ve geribildirim verme davranışlarının niteliğinde sıkıntılar gözlemlediklerini, grup üyelerinin derin paylaşımlardan kaçındığını dile getirmişlerdir. Derin paylaşımlar olmaması psikolojik danışman adayları ile yürütülen eğitim gruplarında karşılaşılan durumlardan biridir (Lüleci, 2015). Grup üyelerinin bu davranışları grup liderleri tarafından grup üyelerinin birbirilerini tanıyıp tanıyıp olmaları, grup liderlerinin aynı zamanda öğretim üyeleri olmaları ve kendini açmada kültürel engellerin varlığı ile açıklanmıştır. Tanışıklık ve çift yönlü ilişkilerin etkilerinin yanında kültürel engeller önemli bir bulgu olarak göze çarpmaktadır. Bilindiği üzere toplulukçu kültürlerde gruba/aileye bağlılık esastır. Kültürümüzde de aile ile ilgili konuları aile dışındaki bireylerle paylaşmama eğilimi yüksektir. "Kol kırılır yen içinde kalır", "Baş yarılır fes içinde kalır" gibi atasözleri bu bakış açısının kültürümüzdeki önemini göstermektedir. Voltan Acar (2004) da Gestalt kuramının Türk kültürüne uygunluğunu değerlendirdiği çalışmasında, danışanların bitirilmemiş işleri bitirilmeye çalışıldığında özellikle bu bitirilmemiş işler danışanın bir büyüğü veya anne babası ile ilgili olduğunda suçluluk duygusu yaşadığını dile getirmiştir. Bu bağlamda ele alındığında özellikle yaşanan sorunlar aile ile ilişkili olduğunda grup üyelerinin sessiz kalması ya da bu konulara girmeme eğilimi göstermesi anlaşılır olmaktadır. Bu bulgu tanışıklık, çift yönlü ilişkiler ve kültürün etkisinin kendini saklama süreçleri açısından da tartışılabilir. Çünkü derin konuların paylaşımı yaşadıklarının farkında olmak, bunları paylaşmaya hazır olmak üzere iki faktörü içinde barındırmaktadır. Larson ve Chastain'in (1990) belirttiği gibi klinik uygulama ve araştırmalar, bazı bireylerin daha fazla kendini saklama eğiliminde olduklarını, birçok acı veren tecrübeyi (istismar, yas, aile sırları, ilişkilerdeki mutsuzluk, kendisi konusundaki güçlü olumsuz düşünceler vb.) sakladıklarını göstermektedir. Özellikle sosyal yönden tabu olan konular, kişisel olarak sıkıntı veren bilgilerden daha fazla saklanmaktadır (Vrij, Nunkoosing, Paterson, Oosterwegel ve Soukara, 2002). Grup üyelerinin kendileri için zorlayıcı olan yaşantılarını, tanışıklık, çift yönlü ilişkiler ve kültürün de etkisiyle saklama eğiliminde olabilecekleri söylenebilir.

Araştırmanın göze çarpan önemli bulgularından biri de, grup liderlerinin üstlendikleri liderlik rolünün gruplarda derin paylaşımların ortaya çıkmamasının temel nedenlerinden biri olduğudur. Grup liderleri yürüttükleri grupların aynı zamanda eğitim grubu olması nedeniyle, gündeme gelen konuları derinleştirmediklerini dile getirmişlerdir. Grup sürecinin etkililiğinde rol oynayan en önemli etkenlerden biri grup lideridir. Riva, Wachtel ve Lasky'nin (2004) de belirttiği gibi grup dinamikleri ve sonuçlar üzerinde liderin rolü yadsınamaz. Grupta güven, destek ve karşılıklı saygı ortamı oluşturmak; üyelere model olmak; iletişimi kolaylaştırmak ve süreci etkili şekilde hızlandırmak ve gruptaki içeriğe odaklanmak grup liderinin temel rol ve sorumlukları arasındadır (Naar, 1993). Bu çalışmada grup liderleri grupların özelliği nedeniyle gruplarda derin paylaşımların ortaya çıkmasına olanak vermediklerini ifade etmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu, öğretim üyesi tarafından psikolojik danışman eğitimi kapsamında yürütülen gruplarda, öğrencilerin karşılaşabileceği olası riskleri en aza indirmek için kendini açmanın sınırlandırılması gerektiğine vurgu yapan araştırmalarla paralellik göstermektedir (Merta, Wolfgang ve McNeil, 1993). Grupların yapısının grup liderlerinin rol ve işlevlerini isteyerek sınırlandırmasında temel bir engel teşkil ettiği görülmektedir. Bu bulgunun eğitim gruplarında liderlik rolünün irdelenmesine dönük bir bulgu olduğu düşünülmektedir. Bu aynı zamanda benzer bir araştırmanın farklı gruplar üzerinde tekrarlanmasının gereğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın *sonlandırma evresine* ilişkin nicel bulgularda, sonlandırma evresinin bir grupta son oturumda, diğer gruplarda son iki oturumda yaşandığı görülmüştür. Araştırmanın nitel bulgularında da grup liderleri sonlandırma evresinin özelliklerini gruplarında gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Grupların sonlandırma evresinde duygularla ilgilenmek, bitmemiş işleri ele almak, vedalaşmak, geri bildirim vermek ve almak, grup sürecini değerlendirmek ve öğrenilenleri ileri taşımak grup liderlerinin temel görevleri arasında yer almaktadır (Carroll ve Wiggins, 2008; Corey ve Corey, 2002; Kağnıcı, 2011; Vander Kolk, 1985). Bu araştırma da grup liderleri son evrelerde grupların genel bir değerlendirmesini yaptıklarını ve ortaya çıkan duyguları ele aldıklarını ifade etmişlerdir. Grupların sonlandırılma evresinde üzüntü, kaygı, endişe, mutluluk, huzur gibi çeşitli duygular ortaya çıkmaktadır. Chen ve Rybak'ın (2004) da belirttiği gibi üyelere bir uça bir çeşit rahatlama ve başarı duygusu, diğer uça kayıp duygusu olabilmektedir. Bazı üyeler sosyal destek kaybı nedeniyle üzüntü ve kayıp duygusu, bazı üyeler grup sürecinde elde ettikleri kazanımların devamlılığına dair kaygı ve şüphe hissederken bazı üyeler ise özellikle amaçlarına ulaşmaları durumunda huzur ve mutluluk yaşayabilmektedir. Bu araştırmanın bulgularına bakıldığında grup liderleri grup üyelerinin grup yaşantısı geçirmekten memnun olduklarını belirtmişlerdir. Psikolojik danışman adaylarının yaşantısal grup hakkında görüşlerinin incelendiğinde bir çalışmada da (Pamukçu ve Kağnıcı, 2017) benzer şekilde grup üyeleri grup deneyiminden olumlu duygularla ayrıldıklarını ifade etmişlerdir. Yine bir başka çalışmada psikolojik danışman adayları zaman zaman heyecan ve kaygı yaşamış olsalar da, grupla psikolojik danışma süreci sonunda kendilerini keyifli ve rahatlamış hissettiklerini belirtmişlerdir (Aladağ, Kağnıcı, Cihangir Çankaya, Özeke Kocabaş ve Yaka, 2011). Hem belli oranda amaçlarına ulaşmış olmaları hem de ders kapsamında yürütülen grup sürecinin sonlanmış olmasının öğrencilerde başarı duygusunu ortaya çıkardığı söylenebilir.

Bu çalışmada öncelikle alanyazında betimlenen grup evrelerinin kültürümüz için geçerli olup olmadığına dair bir inceleme yapılması amaçlanmıştır. Araştırmanın nicel ve nitel bulguları grupla psikolojik danışma sürecinde sergilenen üye davranışlarının, dolayısıyla grubun gelişim evrelerinin sürecin başlangıcından itibaren alanyazında belirtilen akışla paralel olmadığını işaret etmiştir. Araştırma sonuçları gelişimsel evreler açısından genel olarak değerlendirildiğinde, grupların başlangıç, çok derin paylaşımların olmadığı ancak üyelerin etkileşime geçtikleri, amaçlarına ulaşmak için çalıştıkları ve birbirlerine destek oldukları eylem evresi ve son oturum biçiminde ilerlediği sonucuna ulaşılmıştır. Eylem evresi üye özelliklerinin ilk oturumlarda gözlenmeye başlanıp, grup sürecinin sonuna kadar devam ettiği, bu evrenin özelliklerinden olan derin konuların hiçbir grupta ele alınmadığı, grup üyelerinin diğer üyeleri yüzleştirme, grup üyeleri ve/veya liderle çatışma gibi üye davranışlarını sergilemedikleri, geçiş evresinin özelliklerinin bir kısmının hiç gözlenmediği, gözlenenlerin de oturumların geneline dağıldığı görülmüştür. Araştırma grupla psikolojik danışma sürecinde kültürel bir takım öğelerin ve eğitim grubu yapısının etkileri olduğuna dair önemli bulgular sunmaktadır. Kültürel faktörler ve eğitim gruplarının özelliklerinin etkileri dışında, üyelerin gelişimsel özelliklerinin de grup üyelerinin grup içi davranışlarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu nedenlerle araştırmanın evrensellik temasının eğitim amaçlı grupların dışında, farklı yaş gruplarıyla da test edilmesiyle oluşacak bilgi birikiminin kültürel özelliklerimize uygun bir grup sürecinin modellenmesini mümkün kılacaktır.

Bu araştırmanın temel amacı eğitim amaçlı yaşantısal grupların etkililiğini irdelemek olmasa da araştırmadan elde edilen bulgular bu çerçevede önemli katkılar sunmaktadır. Yaşantısal gruplar psikolojik danışman eğitiminde grup liderliği bağlamında kullanılan temel etkinlerden biridir ve grup lideri adaylarına deneyim ve beceri kazanma, öz değerlendirme fırsatı sunma gibi mesleki, hassas ve yapıcı olmayı öğrenme ve sorumluluk üstlenme gibi kişisel katkılar sağlamaktadır (Aladağ vd., 2011; Pamukçu ve Kağnıcı, 2017). Ancak bunun yanı sıra zorunlu katılım, tanışıklık ve çift yönlü ilişkiler gibi bir takım dezavantajları da beraberinde getirmektedir. Alanyazın incelendiğinde eğitim gruplarının bu dezavantajlarını azaltmak adına farklı eğitim modellerinin denendiği görülmektedir (bk. Furr ve Barrett, 2000; Romano, 1998; Smaby, Maddux, Torres-Rivera ve Zimmick, 1999; Toth, Stockton ve Erwin, 1998). Bu modeller ışığında ülkemizde de farklı modeller ile grupta çalışma yeterliği kazandırma adına girişimlerde bulunulabilir. Nitekim araştırma bulguları psikolojik danışman eğitiminde yaşantısal grupların kullanılması konusunun daha fazla irdelenmeye ihtiyacı olduğunu işaret eder niteliktedir.

Son olarak, alanyazında betimlenen grup evrelerinin kültürümüz için geçerli olup olmadığının eğitim gruplarında incelemesini amaçlayan bu araştırmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bunlardan ilki, grupta psikolojik danışma evrelerine ilişkin elde edilen puanların çalışmada kullanılan işaretleme listesinde bulunan davranış örnekleri ile sınırlı olmasıdır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise, hem nicel hem de nitel verilerin yalnızca grup liderlerinden elde edilmiş olması, bir başka deyişle grup liderlerinin gözlem ve algıları ile sınırlı olmasıdır. Ayrıca çalışmada grupta psikolojik danışma evrelerinin eğitim grupları üzerinde incelenmesi, eğitim gruplarına özgü dezavantajlar grup sürecini etkilemiş olabilir. İleride yapılacak araştırmalarda grupta psikolojik danışma evrelerini belirlemeye yönelik farklı ölçme araçlarının kullanılmasını, grup sürecine ve süreçteki kültürel öğelere ilişkin grup üyelerinin de görüşlerinin alınmasının ve grupta psikolojik danışma sürecinin eğitim grupları dışındaki etkileşim gruplarında da incelenmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aladağ, M., Kağnıcı, D. Y., Cihangir Çankaya, Z., Özeke Kocabaş, E. ve Yaka, B. (2011). Psikolojik danışman eğitiminde grupla çalışma yeterliğinin kazandırılması: Ege Üniversitesi örneği. *Ege Eğitim Dergisi*, 12(2), 22-43.
- Anderson, R. D. ve Price, G. E. (2001). Experiential groups in counselor education: Student attitudes and instructor participation. *Counselor Education & Supervision*, 41, 111-119.
- Carroll, M. R. ve Wiggins, J. D. (2008). *Grupla psikolojik danışmanın öğeleri* (S. Doğan, Çev.). Ankara: Pegem Yayınları.
- Chen, M. ve Rybak, C. J. (2004). *Group leadership skills. Interpersonal process in group counseling and therapy*. Belmont, CA: Brooks-Cole.
- Corey, G. (1995). *Theory and practice of group counseling* (4. bs.). Brooks/Cole Publishing Company.
- Corey, M. S. ve Corey, G. (2002). *Groups: Process and practice* (6. bs.). Brooks/Cole Publishing Company.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed method approaches*. Thousand Oaks: Sage.
- Furr, S. R. ve Barret, B. (2000). Teaching group counseling skills: Problems and solutions. *Counselor Education and Supervision*, 40(2), 94-104.
- Gizir, C. A. (2011). Psikolojik danışma gruplarında başlangıç aşaması. A. Demir ve S. Koydemir (Ed.), *Grupla psikolojik danışma içinde* (s. 107-121). Ankara: Pegem Akademi.
- Gladding, S. T. (1994). *Effective group counseling*. Greensboro, NC: ERIC/CASS.
- Goodrich, K. M. (2008). Dual relationship in group training. *The Journal for Specialists in Group Work*, 33(3), 221-235.
- Göregenli, M. (1995). Kültürümüz açısından bireycilik-toplulukçuluk eğilimleri: Bir başlangıç çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(35), 1-14.
- Hui, H. ve Villareal, M. (1989). Individualism-collectivism and psychological needs. *Journal of Cross - Cultural Psychology*, 20(3), 310-323.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). Özerk-ilişkisel benlik: Yeni bir sentez. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(37), 36-43.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar* (10. bs.). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel psikoloji: Kültür bağlamında insan ve aile*. Evrim Yayınevi.
- Kağnıcı, D. Y. (2011). Psikolojik danışma gruplarında sonlandırma aşaması. A. Demir ve S. Koydemir (Ed.), *Grupla psikolojik danışma içinde* (s. 163-177). Ankara: Pegem Akademi.
- Koydemir, S. (2011a). Psikolojik danışma gruplarında geçiş aşaması. A. Demir ve S. Koydemir (Ed.), *Grupla psikolojik danışma içinde* (s. 123-140). Ankara: Pegem Akademi.
- Koydemir, S. (2011b). Psikolojik danışma gruplarında eylem aşaması. A. Demir ve S. Koydemir (Ed.), *Grupla psikolojik danışma içinde* (s. 143-160). Ankara: Pegem Akademi.
- La Guardia, J. G., Ryan, R. M., Couchman, C. E. ve Deci, E. L. (2000). Within-person variation in security of attachment: A self-determination theory perspective on attachment, need fulfillment, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(3), 367-384.
- Larson, D. G. ve Chastain, R. L. (1990). Self-concealment: Conceptualization, measurement, and health implications. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9(4), 439-455.
- Lüleci, B. (2015). *Beceriyeye dayalı grupla psikolojik danışma eğitiminin grupla psikolojik danışma becerilerine etkisi: Ege Üniversitesi örneği* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Merta, R. J. ve Sisson, J. A. (1991). The experiential group: An ethical and professional dilemma. *The Journal for Specialists in Group Work*, 16(4), 236-245.
- Merta, R. J., Wolfgang, L. ve McNeil, K. (1993). Five models for using the experiential group in the preparation of group counselors. *The Journal for Specialists in Group Work*, 18(4), 200-207.

- Mocan Aydın, G. (2000). Western models of counseling and psychotherapy within Turkey: Crossing cultural boundaries. *The Counseling Psychologist*, 28(2), 281-298.
- Naar, R. (1993). *Grup psikoterapisine ilk adım* (N. H. Şahin, Çev.). Ankara: İmge Kitapevi.
- Pamukçu, B. ve Kağnıcı, Y. (2017). Turkish counselor trainees' experiences regarding experiential groups: A qualitative study. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 560-570.
- Riva, M., Wachtel, M. ve Lasky, G. B. (2004). Effective leadership in group counseling and psychtherapy. J. L. DeLucia-Waack, D. A. Gerrity, C. R. Kalodner ve M. T. Riva (Ed.), *Handbook of group counseling and psychotherapy* içinde (s. 37-48). California: Sage Publications.
- Romano, J. L. (1998). Simulated group counseling: An experiential training model for group work. *The Journal for Specialists in Group Work*, 23(2), 119-132
- Shumaker, D., Ortiz, C. ve Brenninkmeyer, L. (2011). Revisiting experiential group training in counselor education: A survey of master's-level programs. *The Journal for Specialists in Group Work*, 36(2), 111-128.
- Smaby, M. H., Maddux, C. D., Torres-Rivera, E. ve Zimmick, R. (1999). A study of the effects of a skills-based versus a conventional group counseling training program. *The Journal for Specialists in Group Work*, 24(2), 152-163
- Umucu, E. ve Voltan Acar, N. (2011). Grupla psikolojik danışma sürecinde direnç ögesi olan kültürel etmenlere psikolojik danışmanın müdahalesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(12), 90-113.
- Toseland, R. W. ve Rivas, R. F. (2005). *An introduction to group work practice*. Boston: Allyn & Bacon.
- Toth, P. L., Stockton, R. ve Erwin, W. J. (1998). Application of a skill-based training model for group counselors. *The Journal for Specialists in Group Work*, 23(1), 33-49. doi:10.1080/01933929808411380
- Triandis, H. C., Bontempo, R., Villareal, M. J., Asai, M. ve Lucca, N. (1988). Individualism and collectivism: Cross-cultural perspectives on self-in group relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(2), 323, 1006-1020.
- Triandis, H. C., Brislin, R. ve Hui, C. H. (1988). Cross cultural training across the individualism-collectivism divide. *International Journal of Intercultural Relations*, 12, 269-289.
- Triandis, H. C. ve Hui, H. (1986). Individualism- collectivism. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 17(2), 225-248.
- Triandis, H. C., McCusker, C. ve Hui, C. H. (1990). Multimethod probes of individualism and collectivism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 1006-1020.
- Trotzler, J. P. (2006). *The counselor and the group: Integrating theory, training, and practice*. New York: Routledge.
- Tuckman, B. W. ve Jensen, M. A. C. (1977). *Stages of small group development revisited*. *Group & Organization Studies*, 2(4), 419-427.
- Vander Kolk, C. J. (1985). *Introduction to group counseling and psychotherapy*. Bell & Howell Company.
- Voltan Acar, N. (2004). *Ne kadar farkındayım?*. Ankara: Babil Yayıncılık.
- Vrij, A., Nunkoosing, K., Paterson, B., Oosterwegel, A. ve Soukara, S. (2002). Characteristics of secrets and the frequency, reasons and effects of secrets keeping and disclosure. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 12(1), 56-70.
- Yalom, I. D. (1995). *The theory and practice of group psychotherapy*. New York: Basic books.
- Yalom, I. D. (2002). *Bağışlanan terapi* (Z. İyidoğan Babayiğit, Çev.) (2. bs.). İstanbul: Kabalıcı Yayınları.

EXTENDED SUMMARY

A Cultural Glance to Developmental Stages in Group Counseling

INTRODUCTION

Individuals need to belong to a group in order to continue their lives, experience basic trust and commitment feelings. These feelings exist in all therapeutic groups. The counseling groups based on these basic needs are groups that are formed by group members who help each other accompanied by a counselor. Trust, positive regard, respect, transparency and communication are the basic therapeutic factors in counseling group (Trotzer, 2006; Vander Kolk, 1985). In counseling groups there are four developmental stages; initial stage, transition stage, working stage and termination stage (Corey, 1995; Corey & Corey, 2002). Yalom (1995) indicates that groups go through an initial stage of orientation characterized by a search for structure and goals, and then encounters a stage of conflicts. Next, groups become increasingly concerned with inter-member harmony and mature work emerges and finally groups come to an end. Along with this structure, it is considered that as individuals each group is unique. Interactions among group members are socially complex processes and group dynamics include these interactions (Gladding, 1994). It is not possible to examine interpersonal interactions and behavior patterns apart from culture. As Umucu and Voltan Acar (2011) indicated culture provides information about the society individual lives, in order words about the individual's social macrocosmos. Since groups are smaller forms of the society, it is important to consider cultural behavior patterns in groups. In Turkey group counseling process is taught as formulated in western culture and according to this structure, it is expected that groups have four stages. However, as Yalom (1995) underlined there aren't enough empirical study regarding this sequence. When the role of culture in groups is considered, it is believed that the universality of group stages needs to be deeply analyzed. For this purpose, in the present study validity of these stages for Turkish culture was examined. Also since the research was conducted with training groups, the study provided opportunity to examine group process in training groups.

METHOD

In the study sequential explanatory design, a mixed research method was used. In the first stage quantitative data, in the second stage qualitative data was examined and in the final stage both data was discussed together (Creswell, 2003). The study was conducted with four group leaders who lead experiential groups within group counseling course in a guidance and counseling undergraduate program of a state university located in western Turkey during spring semester of 2015-2016 academic years. Of the four participants three were women and one was male. Each group leader conducted group counseling process for 11-12 weeks with group members consisted of counseling students enrolled in group counseling course. Quantitative data was collected by a checklist completed by group leaders following each group session. The checklist includes 38 items regarding the characteristics of the initial, transition, working and termination stages of a counseling group. Data about 46 sessions conducted by the four group leaders were collected. The qualitative data was collected by semi-structured interviews conducted by each group leader. For the analysis of quantitative data, descriptive statistics and frequency analysis; for the analysis of qualitative data, content analysis was used.

RESULTS

According to the quantitative findings, item scores in the initial stage were high at the beginning of the groups. Also, the action stage scores were high in the most of the sessions from the beginning of the groups. However, item scores in the transition stage was high only in a few sessions. Of the 46 sessions, in 32 sessions scores of working stage were higher than the other stages; scores of transition stage were high only in 4 sessions. When the items related to transition stage are examined, the most frequently observed items were "Expressing feelings and thoughts about their experiences (%96), listening effectively to other members (%96) and giving feedback to the leader and members and accepting their feedback (%83). On the other hand, the items related to monopolistic behaviors (%2), conflict (%13) and lack of trust (%9) were rarely observed by the group leaders. In addition, results showed that the termination stage scores increased in the last two sessions. The most observed member behaviors during the group processes were "Willingness to be acquainted with other group members,

display appropriate behaviors in group, listen effectively to other group members, expressing feelings and thoughts about their experiences, accepting feedback from group members or leader, supporting other group members.” The findings of qualitative data were categorized under four category; initial stage, transition stage, working stage and termination stage. In the initial category “anxiety” and “orientation”, in the transition stage “self-disclosure”, “conflict avoidance” and “distrust”, in the working stage “trust formation” and “feedback/self-disclosure” and in the termination stage “evaluation” and “dealing with feelings” themes were emerged. According to the qualitative data, although characteristics of initial, working and termination stages were observed by all the group leaders, transition stage’s characteristics were not.

DISCUSSION

According to the results of the study, although characteristics of initial, working and termination stages were observed by all the group leaders, transition stage’s characteristics were not. In the initial stage “anxiety and structuring” were the main characteristics observed. Anxiety was found to be related with dual relationships and acquaintanceship. Characteristics of working stage were also observed by the second sessions in all groups. Transition stage is mainly characterized by anxiety, fear, resistance, conflict and transference. In the present study, as one of the significant findings, it was found that group member tried to avoid conflict. The reason of this behavior is believed to be related with cultural issues. Also as the other significant finding, deep self-disclosure was not observed in groups. It was seen that both the leaders’ group leading styles and the cultural factors had effect on this particular finding. Characteristics of working stage were observed during the whole group process in all groups to a degree. Characteristics of termination stage were observed in the last two sessions. Findings also pointed out that the training groups in counselor education have both advantages and disadvantages that need to be examined. Since the group process was examined within training groups, it is believed that there is a need to conduct studies with other groups to test the findings of the present study and to test the validity of group stages in our culture.